

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
16

RYNEK ŚRODKÓW PRODUKCJI I USŁUG DLA ROLNICTWA

stan i perspektywy

ISSN 1231-286X

**RAPORTY
RYNKOWE**

WRZESIEŃ 1999

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Rynek nawozów mineralnych
- III. Rynek pestycydów
- IV. Rynek maszyn rolniczych
- V. Rynek usług
- VI. Rynek energii
- VII. Rynek nasion
- VIII. Kredytowanie

**Przy publikowaniu całości lub fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski tel: 827-36-64

AUTORZY:

Aldon Zalewski

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 827-24-00

Albin Klementowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 420

Jerzy Krzymuski

• IHAR • Radzików

Tel.: (0 22) 725-44-83

Jan Mieczkowski

• MRiGŻ •

Tel.: (0 22) 623-16-12

Jan Pawlak

• IBMER • Warszawa

Tel.: (0 22) 849-09-74

Grzegorz Skrzypczak

• AR • Poznań

Tel.: (0 61) 848-74-09

Lucyna Mieszkowska

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

Raport zatwierdziła w dniu 14.09.1999 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Mateńko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w marcu 2000 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek pasz /6/ • październik 1999,
2. Rynek mięsa /17/ • październik 1999,
3. Rynek drobiu i jaj /16/ • październik 1999,
4. Rynek mleka /17/ • październik 1999,
5. Rynek zbóż /17/ • listopad 1999,
6. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /10/ • listopad 1999,
7. Rynek ziemniaka /16/ • listopad 1999,
8. Rynek cukru /16/ • listopad 1999,
9. Rynek owoców i warzyw /15/ • grudzień 1999,
10. Rynek rzepaku /16/ • grudzień 1999,
11. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /17/ • marzec 2000,
12. Rynek ziemi rolniczej /3/ • czerwiec 2000.

1. W 1999 r. sytuacja dochodowa rolnictwa uległa dalszemu pogorszeniu. Główną przyczyną był niekorzystny układ cen. Ceny środków produkcji i usług rosły szybciej niż ceny produktów rolnych. Ograniczone zasoby finansowe rolników nie pozwalały nie tylko na niezbędne inwestycje modernizacyjne i restytucyjne, ale także na zakup środków obrotowych, co zmniejszyło intensywność produkcji rolnej.

2. Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 1999 r. (według wstępnych wyników) wyniosło 87,8 kg NPK na 1 ha użytków rolnych i było niższe o 2,0% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Sprzedaż nawozów azotowych wzrosła, a znacznie obniżyła się potasowych i fosforowych. Zużycie nawozów wapniowych obniżyło się o 3,5% i wyniosło około 126,0 kg CaO na 1 ha UR. Spadek wapnowania gleb był wynikiem znacznej obniżki dotacji do pozysku i produkcji nawozów wapniowych. Ceny nawozów mineralnych w pierwszym półroczu 1999 r. wzrosły średnio o 5,1%, przy dużym zróżnicowaniu rodzajowym. Wzrost cen nawozów azotowych wyniósł 2,5% i był niemal dwa razy niższy od wskaźnika inflacji, wzrost cen pozostałych nawozów wynosił 6,7%. Utrzymuje się popyt na nawozy najtańsze, wieloskładnikowe i złożone. Spadek cen produktów rolnych spowodował pogorszenie ich relacji do cen nawozów mineralnych. W 1997 r. na zakup 1 kg NPK należało wydatkować średnio równowartość 2,7 kg pszenicy, w 1998 r. 2,9 kg a w 1999 r. już 3,3 kg. Najtańsze były nawozy azotowe, a najdroższe fosforowe. Relacja cen żyta do cen nawozów mineralnych wynosiła 5,1 kg za 1 kg nawozów, poprawiła się wobec cen ziemniaków do 6,2 kg. Pod zbiory 2000 r. przewiduje się utrzymanie obecnego poziomu zużycia nawozów mineralnych, natomiast może nastąpić dalszy spadek zużycia nawozów wapniowych.

3. Duża wilgotność powietrza i gleby przy cieplej pogodzie w br.

sprzyjały rozwojowi chorób grzybowych i chwastów.

W wyniku zaniechania podstawowych zabiegów (np. zaprawiania) nastąpiło zwiększenie nasilenia się chorób zbóż, w tym fuzaryjnych. Dodatkowo sprzyjające chorobom i szkodnikom warunki klimatyczne spowodowały w niektórych rejonach kraju bardzo silne występowanie szarej pleśni na truskawkach oraz antraknozy łubinu, dochodzące do klęskowego, choroby szczególnie groźnej w produkcji nasiennej. Wystąpił również wzrost zagrożenia upraw ze strony ślimaków.

Na podstawie szacunków podaż środków ochrony roślin w 1999 r. wyniesie około 8450 ton w przeliczeniu na substancję biologicznie czynną i będzie o ok. 3% niższa niż w 1998 r. Po okresie wzrostu podaży w latach 1992-1997, rok 1999 będzie więc drugim rokiem, w którym wystąpi spadek zużycia środków ochrony roślin.

W I półroczu 1999 r. nadal podstawę zaopatrzenia rolnictwa stanowiły preparaty z produkcji krajowej (ponad 75%). W stosunku do ubiegłego roku nie zaszły zmiany w strukturze podaży środków ochrony roślin. Najbardziej wzrosła podaż preparatów owadobójczych (o 23,7%).

Ceny środków ochrony roślin w I półroczu 1999 r. wzrosły średnio o około 4%. Wzrost cen w okresie roku (od czerwca 98 r. do czerwca 99 r.) wyniósł około 5%. Insektycydy podrożały o około 8%. Nastąpiło pogorszenie opłacalności stosowania pestycydów wobec uzyskiwania niższych cen za produkty roślinne.

Rynek pestycydów w 1999 r. powiększył się o 82 nowo zarejestrowane preparaty, a ogólna liczba zarejestrowanych środków ochrony roślin była ponad dwukrotnie wyższa niż 10 lat temu.

4. Sprzedaż maszyn rolniczych (liczona w sztukach) zmniejszyła się w pierwszym półroczu 1999 r.

w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego o około 24%, a produkcja zmalała o 27%. Przyczyną spadku popytu na środki mechanizacji rolnictwa była utrzymująca się dekonjunktura w rolnictwie.

W okresie od czerwca 1998 r. do czerwca 1999 r. wzrost cen maszyn rolniczych utrzymywał się na ogół na poziomie niższym lub zbliżonym do wskaźnika wzrostu cen towarów i usług, ale ceny maszyn systematycznie wzrastały, a płodów rolnych malały. Wszystkie uwzględnione w analizie środki mechanizacji rolnictwa podrożały od czerwca 1998 r. do czerwca 1999 r. w relacji do pszenicy i żywca wieprzowego, a zdecydowana ich większość – także wobec mleka. Nieco korzystniej przedstawiają się zmiany relacji cen środków mechanizacji do cen żywca wołowego. Generalnie jednak, w porównaniu ze stanem z czerwca 1998 r., maszyny rolnicze w 1999 r. wyraźnie podrożały w stosunku do płodów rolnych. Wzrost cen środków mechanizacji rolnictwa będzie w coraz większym stopniu hamowany pojawianiem się na rynku nowych producentów i wzrostem konkurencji, w tym zagranicznej. Wysoki wzrost cen niektórych maszyn krajowych wpływać będzie na zwiększanie udziału maszyn z importu w strukturze zakupów. Gospodarstwa rolne o dobrej kondycji finansowej będą nabywać maszyny nowe i nowszych generacji, zaś rolnicy mniej zamożni będą kupować głównie sprzęt używany, pochodzący z gospodarstw dokonujących modernizacji swego wyposażenia.

5. Wieloletnia tendencja wzrostu popytu na usługi dla rolnictwa wygasła w 1998 r., a w br. wystąpił nawet regres tego popytu. Szacuje się, że w 1998 r. wzrósł on zaledwie o około 1%, a wartość usług rolniczych i transportowych nabytych przez rolników indywidualnych osiągnęła 1,4 mld zł. Spadek popytu na usługi wiązał się z dużym wzrostem ich cen w 1998 r. i postępującą deko-

niunkturą w rolnictwie, wskutek znacznego obniżenia się dochodów realnych gospodarstw indywidualnych ze sprzedaży taniejących produktów rolnych.

Ceny usług wykazywały w 1998 r. wysoką dynamikę wzrostu o 15,5%, tj. o 3,7 punktu proc. powyżej średniorocznego wskaźnika inflacji. Najbardziej wzrosły ceny usług maszynowych (o 16,2%), a najmniej transportowych (o 12,4%). Od czerwca 1998 r. do czerwca 1999 r. usługi drożały przeciętnie w tempie inflacji, przy czym wzrost cen usług związanych z produkcją zwierzęcą był wyższy o około 10 p. p. od wskaźnika inflacji.

Sieć zarejestrowanych placówek usługowych w rolnictwie wzrosła w połowie 1999 r. do około 18 tys., przy tym nadal zwiększa się liczebność zakładów usług maszynowych, transportowych i weterynaryjnych, maleje natomiast liczba punktów usług inseminacyjnych. Około 50% podaży usług świadczą rolnicy – usługodawcy, tworząc nieformalną sieć usługową.

W 1999 r. przewiduje się spadek popytu na usługi produkcyjne o około 3%, w związku ze zdecydowanym wzrostem cen usług w relacji do cen produktów rolnych. W podobnej skali może zmaleć popyt na usługi w 2000 roku.

6. Bezpośrednie zużycie energii w rolnictwie polskim wyniosło 5,3% zużycia krajowego. Łączne zużycie energii w 1999 r. będzie prawdopodobnie nieco wyższe aniżeli w latach 1997 i 1998. Powoli maleje zapotrzebowanie na paliwa stałe, w związku ze zmianami technologii produkcji i gazyfikacją gospodarstw rolnych. W dalszym ciągu maleje zużycie energii elektrycznej.

W pierwszym półroczu 1999 r. wyraźnie wzrosły ceny większości nośników energii. Wzrost ten w okresie od czerwca 1998 r. do czerwca 1999 r. był na ogół znacznie wyższy od wskaźnika wzrostu cen towarów i usług. Najbardziej podrożały paliwa ciekłe pochodzące z przerobu ropy naftowej, w wyniku zwiększenia stopy podatku akcyzowego, wzrostu cen ropy na rynkach światowych oraz spadku wartości złotego w stosunku do dolara. Dynamika wzrostu cen paliw ciekłych, pochodzących z przerobu ropy naftowej będzie w 1999 r. znacznie wyższa, aniżeli w roku poprzednim. Spadła natomiast cena węgla kamiennego (o 4% w stosunku do stanu z czerwca 1998 r. i o 5,3% w stosunku do stanu z grudnia ub. r.).

Zużycie paliw ciekłych i energii elektrycznej w rolnictwie będzie powoli rosło, wraz ze zwiększaniem produkcji i dominacją środków mechanicznych w strukturze siły pociągowej. Przyszłe tempo wzrostu nakładów energii zmniejszać się będzie wskutek oddziaływania czynników ekonomicznych, wymuszających oszczędności i racjonalizację gospodarki energetycznej w rolnictwie oraz dzięki doskonaleniu technologii produkcji i eksploatacji sprzętu rolniczego, poprawie konstrukcji ciągników i maszyn rolniczych. Niekorzystny dla rolnictwa oraz stanu środowiska był wzrost podatku akcyzowego na olej opałowy i w efekcie wzrost jego ceny, co może spowodować zmniejszenie popytu na to paliwo na korzyść gorszych dla środowiska paliw stałych.

7. Rynek materiału siewnego odnotował zróżnicowane zmiany w poszczególnych jego ogniwach. Nadal wyraźnie rośnie liczba zarejestrowanych odmian produkcji krajowej, ale zwłaszcza zagranicz-

nych. Rozszerzyła się konkurencja zagranicznych firm handlowo-nasiennych we wszystkich grupach roślin, a szczególnie w najcenniejszych, lecz i najtrudniejszych w hodowli (buraki cukrowe, kukurydza, rzepak, trawy gazonowe). Zmniejszyła się powierzchnia kwalifikowanych plantacji nasiennych, szczególnie najpowszechniej uprawianych roślin zbóż i sadzeniaków ziemniaków.

Masa zakwalifikowanych nasion (po krótkotrwałym wzroście w poprzednich latach) w 1998/99 r. zmniejszyła się w większości roślin rolniczych. Obniżyła się znacznie sprzedaż kwalifikowanego materiału siewnego zbóż, sadzeniaków ziemniaków i innych roślin. Ponadto jest ona bardzo zróżnicowana terytorialnie. Udział kwalifikowanego materiału siewnego w zasiewach pól produkcyjnych wykazuje tendencję spadkową od roku 1997/98.

Obroty handlu zagranicznego maleją, zwłaszcza dotyczy to importu, choć nadal przewyższa wartościowo eksport. Spadły ceny materiału siewnego najpowszechniej uprawianych ziemio-płodów, zbóż i ziemniaków, choć w mniejszym stopniu niż ceny zbóż towarowych i paszowych. Ceny nasion innych roślin rolniczych nieco wzrosły w porównaniu z ubiegłorocznym poziomem cen.

Na rynku nasion warzyw liczba zarejestrowanych odmian krajowych i zagranicznych wzrosła do 1100, przy 56% udziale zagranicznych. Zmniejszyła się powierzchnia i masa nasion kwalifikowanych. Na rynku nasion warzyw zwiększa się przewaga podaży nad popytem. Rynek nasion kwalifikowanych warzyw, choć nie w pełni ustabilizowany, zabezpiecza potrzeby rolników, działkowiczów i zakładów przemysłowych.

SUMMARY

1. There was a further deterioration in economic Polish agriculture in 1999. Main cause of such circumstances were unfavourable relative prices. Agricultural input and service prices were rising while those of agricultural products declining. Restricted financial capacity of farmers did not allow for necessary modernisation and restructuring investments, and also for the purchase of current inputs, which lowered intensity of agricultural production.

2. NPK use for the 1999 harvest (according to preliminary data) totalled 87,8 kg per 1 hectare and was 2,0% lower than recorded in the previous year. While nitrogen fertiliser sales increased, the sales of phosphor and (P_2O_5 and K_2O) declined. The use of lime decreased by 3,5% and amounted to 126 kg CaO per 1 hectare of agricultural land. Reduction in lime use was caused by a significant decline in subsidies channelled to the production lime. In the first half of 1999 mineral fertiliser prices rose in average by 5,1%. Nitrogen fertiliser prices increased by 2,5%, i.e.: half of the inflation rate. The prices of other fertilisers increased by 6,7%. There is a persistent demand for the cheapest and compound fertilisers. Decline in agricultural products prices resulted in a deterioration in their relative prices. In 1997 in order to buy 1 kg of a fertiliser in terms of NPK it was necessary to sell 2,7 kg of wheat, in 1998 – 2,9 kg and in 1999 3,3 kg. The cheapest were nitrogen fertilisers and the most expensive were phosphor ones. Relative prices between rye, potatoes and mineral fertilisers equalled 5,1 kg grain to 1 kg of a fertiliser and 6,2 kg potato to 1 kg of a fertiliser (improvement in case of potato). For the 2000 harvest the use of mineral fertilisers is forecast to remain unchanged while the use of lime may further decline.

3. Having warm weather, high soil humidity stimulated development of fungi diseases and weeds. Lack of basic activities of pest

control led to increased level of grain diseases (particularly fusarium-type). Moreover in some parts of the country increased level of fusarium on strawberries and almost disastrous level on lupines were observed. Increased danger from snails was also observed.

It is estimated that in 1999 total supply of agro-chemicals amount 8450 tons (3% lower than in 1998) in terms of active ingredient. Following the period of increasing supply (1992-1997), the 1999 is going to be the second consecutive year of declining agro-chemicals supply.

In the first half of 1999 domestic supplies accounted for 75% of the total supply. Comparing to 1999, none of major changes were observed in the structure of agro-chemicals supply. Pesticide supply increased by 23,7%.

The prices of agro-chemicals increased in average by 4% in the first half of 1999. The growth in the prices observed in the period of June 1998 – June 1999 was just slightly higher (5%). Pesticide prices rise by 8%. Lower agricultural prices received by the producers led to a decrease in profitability of the use of agro-chemicals.

In 1999 the market got enlarged with 82 new-registered chemicals making double than the figure noted 10 years ago.

4. In the first half of 1999 agricultural machinery sales decreased by 24% as compared with the relevant period of 1998. The production of agricultural machinery declined by 27%. Main reason leading to decrease in demand for agricultural machinery and equipment was weak economic situation persisting in agriculture.

In the period of June 1998 – June 1999 the prices of agricultural machinery were rising in line with the inflation rate, i.e. were systematically rising while the prices of agricultural products were declining. All machinery

and equipment items considered in the analysis in relation to the prices of wheat and pigmeat got relatively more expensive and majority of them in relation to fresh milk prices. The changes in prices in relation to beef are more favourable. However it can generally be said that comparing to the situation of June 1998, in 1999 agricultural machinery got significantly more expensive in relation to the prices of agricultural produce. A further rise in the prices of agricultural machinery will be hampered by emerging new producers and increasing competitiveness in the market (including foreign companies). High growth in the prices of some domestic machinery items will lead to increase in the market share of imported substitutes. The farms with good economic condition will keep buying modern brand new machinery. Those of weak economic condition will buy second hand machinery coming from the farms modernising their equipment.

5. Long term growth tendency in demand for agricultural services ended up in 1998. Then for the first half of 1999 a decrease in the demand has been observed. It is estimated that in 1998 demand for agricultural machinery rose by 1%. The value of agricultural and transport services sold to the farmers reached 1,4 bill zł. Decrease in demand for services was tied with high rise in service prices in 1998 and resulting from decline in agricultural prices, i.e.: incomes (in real terms), growing crisis in agriculture

In 1998 service prices showed high dynamics – 15% which was about 3,7% above the inflation rate. The most significant increase was observed in case of machinery services (16,7%). Transport services were the group with the lowest growth rate of prices (12,4%). In the period of June 1998 – June 1999 agricultural service prices were in average growing in line with the inflation rate, excluding the prices of services in live-

stock production which grew 10 percentage points above.

In 1998 the network of service units in agriculture. The number of units providing machinery and veterinary services kept growing and the number of insemination points decreased. About 50% of the services is provided in an informal service network.

A decline of 3% in demand for agricultural services is forecast for 1999. Main reasons leading for that will be significant rise in their prices inflation to the prices of agricultural produce. Similar scale of the decrease is forecast for the year 2000.

6. In 1998 direct use of energy in agriculture amounted to 5,3% the total country use. Total energy use in 1999 is forecast to be slightly higher than in 1998 and 1997. Due to the changes in production technologies and increasing role of gas supply demand for solid fuel is gradually declining. The use of electricity continues to decline.

In the first half of 1999 a distinct increase in the prices of majority of energy carriers was observed. In the period of June 1998 – June 1999 the growth in energy carrier prices was in general well above

the inflation rate. Due to increases in excise tax, rises in raw material prices and devaluation of Polish zloty against US dollar, liquid fuel based on mineral oil were subject to most intensive price increases. In 1999 growth in liquid fuel prices is forecast to be significantly higher than in 1998. Coal price decreased by 4% in relation to June 1998 and by 5,3% in relation to December 1998.

The use of liquid fuel and electricity will be gradually increasing together with production growth and domination of modern energy inputs. Further increases in the use of energy will be hampered by economic quality, etc. Unfavourable issue for agriculture and environment was rise in excise tax for mazut. Increase in mazut price will induce rise in the prices of less environment friendly solid substitutes.

7. There were different changes observed at different branches of seed breeding industry. The number of certified varieties keeps growing, particularly foreign ones. Competition of foreign seed companies strengthen in all groups of plants, particularly those important and difficult to breed such as sugar beet, oil seed rape and some grasses. The area of

qualified seed production decreased, particularly in case of grains and potato seeds.

Following temporary increase in 1998/99 season the volume of qualified seeds started to decline in case of majority of agricultural plants. The sales of certified grain seed material, potato seeds and some other plants. Moreover there is a great degree of spatial differentiation. Since 1997/98 season the share of certified seeds in total production area has decreased.

The volume of foreign trade decreases. However imports are still above exports in terms of value. The prices of seed material (grains and potatoes) declined. The prices of other agricultural plants got slightly stronger from last year.

In the market of vegetables a growth in the number of registered domestic varieties reached 1100 with 56% share of foreign varieties in the total number. The area and volume of qualified seeds contracted. The surplus of certified seeds is dominant on the market. The market of certified vegetable seeds although not fully stabilised, assures needs of farmers, hobbyists and fruit-processing plants.